

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.12.2016 № 1604)

Державне управління: удосконалення та розвиток № 4, 2017

УДК 351.327

B. V. Druk,

к. держ. упр., докторант кафедри інформаційної політики та електронного урядування
Національної академії державного управління при Президентові України, м. Київ

СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ "КОМУНІКАЦІЯ" В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Viktoriya Druk,

PhD in Public Administration,

doctoral candidate of National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv

MODERN SCIENTIFIC APPROACHES OF THE CONCEPT OF COMMUNICATION IN PUBLIC GOVERNANCE

Статтю присвячено аналізу сучасного наукового дискурсу щодо визначення поняття "комунікація", розглянуто поняття "комунікації в державному управлінні" "комунікація управлінська", "комунікація політична".

The article is dedicated to the analysis of the contemporary scientific discourse to the definition of communication. The concept of "communications in public governance" "governance communication", "political communication" were considered.

Ключові слова: комунікація, інформація, інформаційне забезпечення, державне управління.

Keywords: communication, information, information security, public governance.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток інформаційного суспільства важко уявити без застосування новітніх інформаційно-комунікативних технологій. Термін "інформація" фахівці часто співставляють з поняттям "комунікація", («інформаційно-комунікативний»), які разом виступають невід'ємно складовою ефективної комунікативної політики держави. Разом з тим, незважаючи на визначальну роль комунікації в житті суспільства, вона досі не має належного обґрунтuvання в межах науки державного управління, бракує розробки її теоретико-методологічних засад, та її загалом формування окремої предметної сфері дослідження комунікації.

Актуальність теми дослідження. В епоху стрімкого розвитку комп'ютерних технологій, прагнення суспільства до встановлення демократичної, правової держави, громадянського суспільства, утвердження інформаційного суспільства та проведення реформи публічного управління, значення комунікації важко недооцінити. Комунікація, будучи предметом дослідження різних предметних сфер, стає неодмінною умовою функціонування сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом комунікаційним аспектом розвитку суспільства присвячені більше тисячі різних праць, починаючи від праць Платона та Аристотеля. Сучасні вітчизняні дослідники Г.Почепцов, Н.В.Грицяк, В.Д.Демченко здійснили значний внесок щодо ідентифікації різних аспектів комунікації. Приділяє значну увагу комунікативній проблематиці і Енциклопедичний словник з державного управління, за редакцією Ю.В.Ковбасюка, В.П.Троцінського, Ю.П.Сурміна[3], ґрунтovne теоретичне дослідження масової комунікації здійснив В.В.Різун[7], С.В.Драчов розглядає комунікацію як інтегруючий фактор[2], В.Г.Мазур досліджує комунікації крізь призму взаємодії державних органів влади та громадськості на регіональному рівні[6]. О. Бухтатій, О. Радченко, Г. Головченко здійснили дослідження комунікаційних процесів в сучасній Україні[1], разом з тим безліч аспектів залишаються недостатньо висвітленими, необхідним є впровадження комунікативного підходу до формування державної політики, а використання сучасних комунікативних технологій – нагальна потреба демократичного суспільства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) Метою статті є здійснення аналізу сучасного наукового дискурсу щодо визначення поняття "комунікація", дослідження поняття "комунікації в державному управлінні" "комунікація управлінська", "комунікація політична", тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтuvанням отриманих наукових результатів. Поряд з категорією "інформація" фахівці часто співставляють поняття "комунікація", дослідники Мескон М., Альберт М., Хедаури Ф. розглядають категорію "комунікація" як обмін інформацією на основі якого керівництво отримує відомості, необхідні для прийняття ефективних рішень і доводить прийняті рішення до працівників організації (фірми) [4, с.19].

Такий підхід є очевидним, оскільки "інформація і комунікація є поняттями взаємопов'язаними і взаємообумовленими. Вони нерідко зливаються в одну дефініцію («інформаційно-комунікативна»), що розкриває особливості інформаційного обміну в процесах комунікативної взаємодії індивідів, людських груп і спільнот, інститутів громадянського суспільства і держави"[5, с 14].

Енциклопедичний словник з державного управління за ред. Ю.В.Ковбасюка, В.П.Троцінського, Ю.П.Сурміна, приділяє значну увагу комунікативній проблематиці, розглядаючи дефініції "комунікації", "комунікації організаційні", "комунікація управлінська", "комунікація в державному управлінні" [3, с.330-331] та тлумачить "комунікації" як передачу і прийом інформації, наказів, емоцій, джерело життєвої сили будь-якої організації, оскільки одна з найважливіших цілей комунікації полягає в тому, щоб здійснювати субординацію та координацію різноманітних елементів організації" [3, с.330].

Здійснивши ґрунтovne теоретичне дослідження масової комунікації В.В.Різун, у підручнику "Теорія масових комунікацій" наводить наступне визначення : "комунікація (спілкування, рос. общение, англ. communication) — це зумовлений ситуацією й соціально-психологічними особливостями комунікаторів процес встановлення і підтримання контактів між членами певної соціальної групи чи суспільства в цілому на основі духовного, професійного або іншого еднання учасників комунікації, який відбувається у вигляді взаємопов'язаних інтелектуально-мислительних та емоційно-вольових актів, опосередкованих мовою й дискретних у часі й просторі,— тобто у вигляді актів мовлення, актів паралінгвістичного характеру й психофізіологічного впливу, актів сприймання та розуміння і т. п., що пов'язані з процесами збору фактів, їх зберігання, аналізу, переробки, оформлення, висловлення та при потребі поширення, сприймання і розуміння, відбуваються з використанням або без нього різних знакових систем, зображені, звуків (письмо, жести, міміка та ін.), засобів комунікації (газети, журнали, аудіовізуальні програми й т. п.), засобів зв'язку (телефон, телеграф, транспорт тощо) і результатом яких є конкретна інтелектуально-мислительна й емоційно-вольова поведінка співбесідника, конкретні результати його діяльності, прийняті ним рішення, що задовольняють членів певної соціальної групи або суспільства в цілому" [7, с.58-59].

Значення феномену комунікації на сучасному етапі розвитку суспільства важко недооцінити, адже комунікаційні зв'язки пронизують усі сфери життєдіяльності, комунікації досліджуються різними науками: державним управлінням, економікою, правом, соціологією, філософією, культурологією, політологією, тощо.

Дослідженням комунікації крізь призму взаємодії державних органів влади та громадськості на регіональному рівні В.Г.Мазур тлумачить комунікацію як "основу державного управління і важливий чинник демократизації суспільного життя. В загальному вигляді її можна визначити як процес обміну інформацією, що об'єднує в єдине ціле органи державного управління, органи місцевого самоврядування та групи громадськості; зміцнює необхідний зворотний зв'язок між адміністративним апаратом, управлінськими структурами, суспільством, окремими громадами й індивідами"[6].

Як "процес передачі, обміну політичною інформацією, який структурує політичну діяльність і надає їй нового значення, формує громадську думку і політичну соціалізацію громадян з урахуванням їхніх потреб та інтересів" тлумачиться поняття "комунікація політична"[9, с.269].

Комунікації в державному управлінні розглядають як “інформаційну взаємодію, орієнтовану безпосередньо на визначену організацію, на методи і засоби побудови внутрішніх взаємозв’язків, тобто як інформаційні потоки; на розуміння побудови відносин між людьми всередині організації і в непомітному перенесенні особистих відносин на організаційні, у поєднанні вражень, заснованих на почутті симпатії або антипатії, і вражень від ділових якостей” а “комунікація управлінська – сукупність інформаційних зв’язків, процес взаємодії між суб’єктами управлінської діяльності по вертикальні, горизонтальні із зовнішнім суспільним середовищем, шляхом безпосереднього спілкування і обміну інформацією з використанням відповідних засобів [3, с.330-331].

Досліджуючи сутність та функції комунікації в системі державного управління С.В.Драчов наголошує, що “при здійсненні основних управлінських функцій – планування, організації, мотивації, координанції, аналізу та контролю, – комунікація виступає як інтегруючий фактор: використовуючи потоки інформації, вона спрямовує повідомлення від однієї ланки до іншої відповідно встановленім цілям. Фактично, система обробки інформації виступає об’єднуючою функцією для всіх підсистем або підрозділів державного управління” [2, с.163-164].

Розмежуючи поняття “державно-управлінська комунікація” (налагодження інформаційно-комунікативних процесів у сфері державного управління) та “державно-урядова комунікація” (як її структурна складова, яка забезпечує безпосереднє комунікування між урядом, бізнесом та громадськістю) С.О.Романенком було виокремлено її комунікативні рівні: внутрішній, що стосується структурної взаємодії органів державної влади і їх взаємодії з громадськістю, та зовнішній, який стосується взаємодії держави та її інституційних структур у напрямі реалізації зовнішньої політики [8, с.12].

Наголошуючи на тому, що процес комунікації може відбуватися незалежно від часових бар’єрів і технологічних особливостей поширення інформації, О. Бухтатий, О. Радченко, Г. Головченко вважають, що “обмін інформацією між автором книги і читачем може здійснюватись через сторіччя. В цьому випадку книга є носієм (каналом) інформації, а здійснення соціальної комунікації між іншими членами суспільства забезпечує її поширення на невизначену аудиторію і її трансформацію у масову”[1, с.45].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Традиційно дослідники поняття “інформація” співставляють з поняттям “комунікація”, адже інформація та комунікація взаємопов’язані, та часто зливаються в одну дефініцію (інформаційно-комунікативний). Комунікація, проникаючи в усі сфери суспільного життя стає неодмінною умовою функціонування сучасного суспільства, її значення важко недооцінити, комунікації досліджуються різними науками. В статті проведено аналіз сучасного наукового дискурсу щодо визначення поняття “комунікація”, розглянуто поняття “комунікації в державному управлінні” “комунікація управлінська”, “комунікація політична”, наголошено на важливості комунікативних процесів, та констатовано їх вплив на розвиток всього суспільства. Проникнення інформаційно-комунікативних технологій у всі сфери суспільного життя.

Загалом слід відзначити комунікативну природу державного управління, адже фактично вся управлінська діяльність сьогодні базується на інформаційній складовій, а з цієї позиції інформаційно-комунікативна функція держави набуває особливої актуальності.

Література.

1. Бухтатий О. Україна медійна:на порозі інформаційної революції / О. Бухтатий, О. Радченко, Г. Головченко. – Київ: Видавець СВС Панасенко, 2015. – 208 с.
2. С.В.Драчов. Сутність та функції комунікації в системі державного управління / С.В.Драчов. // Науковий вісник Академії муніципального управління / С.В.Драчов, 2014. – (Управління; 3). – С.159–167.
3. Енциклопедичний словник з державного управління: / уклад.: Ю.П.Сурмін, В.Д.Бакуменко, А.Михненко та ін.. ; за ред. Ю.В.Ковбасюка, В.П.Трощинського, Ю.П.Сурміна. – К. НАДУ, 2010. – 820 с.
4. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики / [Р. А. Калюжний, В. О. Шамрай, М. Я. Швець та ін.]. – Київ: “Квіц”, 2002. – 296 с.
5. Інформаційна складова державної політики та управління : монографія / Соловйов С. Г., та ін. ; заг. ред. Грицяк Н. В. ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Каф. інформ. політики та електрон. урядування. — Київ : К.І.С., 2015. — 320 с.
6. В. Г. Мазур. Комунікації як механізм взаємодії державних органів влади та громадськості на регіональному рівні [Електронний ресурс] / В. Г. Мазур. // “Державне управління: удосконалення та розвиток”. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=313>.
7. В. В. Різун. Теорія масової комунікації / В. В. Різун. – Київ: Видавничий центр “Просвіта”, 2008. – 260 с.
8. Романенко С. О. Становлення та розвиток комунікативної політики держави : дис. докт. держ. упр. : 25.00.01 – теорія та історія державного управління / Романенко С. О. – Київ, 2015. – 453 с.
9. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П.Горбатенко; За ред. Ю.С.Шемшученка, В.Д.Бабкіна, В.П.Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.

References.

1. Buchtaty, O.Radchenko,O.andHolovchenko,H.(2015), *Ukraina medijna:na porozi informatsijnoi revoliutsii*[Media Ukraine: on the threshold of the information revolution],SVS Panasenko, Kyiv, Ukraine.
2. Drachov, Y.V.(2014),”The essence and function of communication in public administration”, *Naukovyj visnyk Akademii munitsypal'noho upravlinnia*, [Online], vol.3, available at: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nyamu_upravl_2014_3_20 ,(Accessed 10.04.2017).
3. Surmin V., Bakumenko A., Muchnenko A., Kovbasyuk V., Trochunsky U.(2010), *Entsyclopedic Dictionary of Public Administration*, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine Kyiv, Ukraine.
4. Kaluzhnyi, V.O.Shamrai,M.Y. andShvets,M.Y.(2002), *Informatsijne zabezpechennia upravlin's'koi dijal'nostyi v umovakh informatyzatsii:orhanizatsijno-pravovi pytannia teorii i praktyky* [Information support management activities in terms of information, organizational and legal issues of theory and practice], Kvitz Kyiv, Ukraine.
5. Solovyov, C.H. andHrutsiak,N.V. (2015) *Informatsijna skladova derzhavnoi polityky ta upravlinnia* [Information component of public policy and management], K.I.S., Kyiv, Ukraine.
6. В. Г. Мазур. Комунікації як механізм взаємодії державних органів влади та громадськості на регіональному рівні // Державне управління: удосконалення та розвиток” № 8, 2011 <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=313>
6. Mazur, V.H.(2011),” Communication as a mechanism of interaction between public authorities and the public at regional level”, *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozytok*, [Online], vol . 8, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=313> , (Accessed 10.04.2017).
7. Rizun, V.V.(2008) *Teoriia masovoii komunikatsii*[The theory of mass communication], Prosvita, Kyiv, Ukraine.
8. Romanenko,Y.O.(2015),” The formation and development of the communication policy”, Abstract of Ph.D. dissertation,Public administration, National Academy of public administration under the president of Ukraine, , Kyiv, Ukraine.
9. Shemshuchenko,Y.S.Babkina,V.D. andHorbatenkov.P.(2004), *Politolohichnyj entsyklopedichnyj slovnyk*[Political Science Encyclopedic Dictionary], 2nd ed, Heneza, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2017 р.

Вгору